

SZERELEM

A történet régi, szereplői megöregedtek, s a szerelem, amelyről a továbbiakban szó lesz, nem a legromantikusabb légkörben kezdődött.

Mindenekelőtt háború volt, ha nem is túl heves már, de a tengerparti városokból tartósan eltűnt az élelem, s a nők erőnyeiket féltve, pincékben és padlásokon bújtak el a katonák elől. Ez persze túlzás volt, mert amint a harcok elcsitultak, akadt bőven vigasztalásra váró hadiözvegy és kalandokban már nem is csekély tapasztalatokkal rendelkező leányzó. Csak ment, mondjuk, a járór az utcán, s a csukott zsalugáterek mögött egyszerre felcsaptak a csengő szopránok és bársonyos altok. Némi kérlelés után meg ki is nyíltak az ablakok, s kacagva hajoltak ki az életre vágyó donnák annyi szenvedés után.

Igy állt meg Nagy-Csillag József is egy keskeny ház első emeleti ablaka alatt, miután 1945 januárjában a szabadkai kaszárnya havas udvarából kettős sorokban elindult a marhavagonok felé, melyekre hat ló, negyven ember volt kiírva, de sokkal többen is elfértek bennük. Itt viszont, a világ legszebb völgyében, mikor három nap múlva megérkeztek, tavasz volt, s a virágzó narancsfák hófehérben pompáztak, mint a menyasszonyok. Maga a kisváros néhány házból s egyetlen térből állt, mely alatt a mólóhoz kikötve három-négy rossz bárkát ringatott a tenger, míg a város fölött a hegy nőtt bele haragos zöld erdejével a kék égbe.

— Madonna mia! — csapta össze kezét a lány, amikor megpillantotta a katonát, s majd leszakadt vele a csöppnyi erkély, úgy nevetett. Nagy-Csillag József uniformis dolgában ugyanis eléggé mulatságos látványt nyújtott. Csukaszürke SS-zubbony volt rajta, magyar honvédnadrág, olyan sárga, mint az őszi diófalevél, a lábán meg fekete bilgeri csizma, amit egy lelőtt olasz csendőről húzott le, aki még mindig harcolni akart, holott már rég nem Mussolini volt a miniszterelnök, s a római Colosseum vastag falai körül rövid nadrágban és feltúrt ujjú ingben korzóztak Montgomery katonái.

— Ó, partizano! — kiáltotta aztán komolyabban, de még mindig nagyon barátságosan a lány, amit úgy is vehetett az ember, hogy az iménti hangos kacagás inkább az öröm kifejezése volt. Mert Nagy-Csillag Józsefen általában megakadt a nők szeme.

Hát ez volt a kezdet.

Hogy a más nyelvű szerelmesek hogyan értik meg egymást, még nem írta meg soha senki. Ez, úgy látszik, már örökre az érdekelték titka marad. De hogy Salvia, mert így hívták a lányt, meg a szabadkai katona tökéletesen megértette egymást, azt a késő estig tartó együttlétek bizonyították. Lenn ültek, egymáshoz bújva minden áldott este, a bejárat melletti lugas lombsátorában, amely a tél ellenére is üdezőld volt. Csak éjfél felé riasztotta fel őket döngő lépteivel a lány apja, Giuseppe Bomcompelli, vállán az üres hálóval, mert a hosszú háború aknazárjai csaknem teljesen kipusztították a tenger halállományát.

— Ungherese! — dörögte jókedvűen, mintha csöppet sem lett volna ellenére a váratlanul kialakult idill. — Mádiár ember! — tette még hozzá, s ha lett volna valami feszültség körülöttük a levegőben, azt ő ezzel a pár vidám szóval azonnal feloldotta.

De hát ez nem is volt nehéz. Giuseppe Bomcompelli abban a korban volt, hogy még emlékezhetett a harsány énekszóra, ahogy a tersatói kaszárnnyából ereszkedtek le egy cipruserdő mellett a katonák, s a sziklás hegyoldal öblösen verte vissza a hangjukat: Inkább nézem az abonyi kettőt, mint Majlandban azt a harminckettőt... A nyelv sem volt egészen idegen a fülének. Hallhatta eleget fiatalkorában, amikor Abbázia

és Lovrana partjai alatt jöttek és mentek bárkáikkal, közben meg-meg-állva a szállodák előtt, ahol pesti szakács vette meg a halat tőlük, s a Szegő-szanaszatórium teraszán borjúszejű ingben, zsinóros nadrágban, újján zöldköves gyűrűvel a cigánykirály, harminchatodik Rácz Laci muzsikált, lenn a sétányon pedig, az agavék között az író, Bródy Sándor udvarolt hevesen, homlokába hulló hajával, Pálmay Ilkának, aki minduntalan arcuk elé emelte óriási hattyútollas legyezőjét, mivel akkor már menyasszonya volt későbbi férjének, egy bécsi grófnak és soha többé nem lépett színpadra.

Nagy-Csillag Józsefnek is lettek volna, ha nem is ilyen közvetlen emlékei erről a tündéri tájról. Mert mintha abban is benne lettek volna a végzet ujjai, hogy az ő apja, Nagy-Csillag István, aki városi pandúr volt és a szabadkai torony alatt szolgált, itt harcolt végig egy darabot az első világháborúból. Mennyi meséje volt, nagy égi! Ágyúk dörögtek, sebesültek jajgattak, s a tábori kórházban illatos hölgyek hajoltak föléjük nagy vörös keresztrel apácafejkötőikön. S mindezek mögött ott állt a hegy, erdős hajlataival minduntalan kinyílván, hogy megjelenjék előttük egészen váratlanul megint a tenger. Még a szavak is éltek a régi mesékből: Isonzo, Piave, s Zita királyné, aki szökén és talpig fehérben, vörös keresztrel a karján volt látható a katonaujságok címlapján, pedig mindenki tudta, hogy ő árulta el az országot, mivel olasz származású volt, s így veszett el a Quarnero-öböl környéke...

Nagy-Csillag Józsefnek gyakran az volt az érzése, hogy ő már járt egyszer erre. Emlék és valóság elválaszthatatlanul tért vissza a gyerekorából a hegytetőn fehérítő hegyi ösvényekkel, melyeken olajat és sajtot hoztak le jámbor szamarukat vezetve a dallamos beszédű asszonyok. És mintha e ködös látomások mögött villogó szemével és éjfékete hajával, Salvia karcsú alakja is felderengett volna.

A történelem a szerelem dolgaiba is gyakran beleszól, s ez volt a helyzet a vajdasági alakulat katonája és az olasz lány között.

— Bricó, nem vagy te álmos? — kérdezte egy napon a vastag szappanhab alatt Petrović kapitány, éppen csak fogai között szűrve a szót. — Azt mondják, állandóan éjszaka jársz haza!

Mert borbély volt Nagy-Csillag József, a zászlóalj borbélyja, ezért jött és ment szabadabban, mint a többi katona, úgyhogy már minden őrszem ismerte a lépteit, ha éjszaka feltűnt a kapu előtt.

Álló alakulat volt, ahova tartozott, ennél fogva a fegyelem nem volt túl szigorú, s a szerelem is, katonadolog lévén, diszkrét magánügy maradt.

Egy idő múlva azonban felgyorsultak az események, s amikor már az alföldi síkságon is zöldbe öltözött a tavaszi táj, Keitel tábornok, kurtamarsallbotját erélyesen lóbálva, 1945. május 8-án megjelent a szövetségesek parancsnoksága előtt, s a végsőkig feldühödve az eljárásról, hogy senki sem nyújtott neki kezet, mérgét visszafojtva, kemény mozdulatokkal írta alá a békét.

Mind az öt kontinensen fellélegeztek az emberek. Csak Salvia és Nagy-Csillag József volt szomorú. Mert el kellett válniuk, mivel a hadiállomány egy részét leszerelték, s jóllehet a vidéknek ez a zónája, ahol Giuseppe halász háza állt, jugoszláv ellenőrzés alatt maradt, a legfelsőbb parancsnokság sorkatonákkal váltotta fel a régieket.

Múlt az idő, a nagy feledtető, de sem a lány, sem a szabadkai fiú nem felejtett. Csak hát nem tudták ezt egymásról, mivel a levélváltás is a nyelv leküzdhetetlen akadályai között ütközött.

A vita Triesztről hosszú ideig elhúzódott. A gyárakban tiltakozó gyűléseket rendeztek, de azután a „négy nagy” végre megint összeült. Talán ugyanúgy, mint Jaltában, amikor Churchill kivette szájából vastag szivarját és térdére fektetve noteszét minduntalan beleírt valamit és megmutatta Sztálinnak, mire az kurtán azt mondta: nyett vagy haraso, s ezt már mindenki értette, miközben Roosevelt merev felsőtesttel ült, időn-

ként hullámos hajához nyúlva, De Gaulle pedig kezével néha türelmetlenül végigszánkázott az orrán, mintha útjában lett volna, s így alakult a világtörténelem.

A többit már tudjuk, kár beszélni róla.

Egy nyári reggelen Nagy-Csillag József mégis megállhatott a halász Giuseppe háza előtt, hogy megrögzesse a kaput az oroszlánszajú sárgaréz kopogatóval.

— Drágám, tudtam, hogy te vagy! Tudtam, hogy eljössz értem! — vetette magát karjaiba a boldogságtól sírva Salvia. — Minden reggel imát mondtam érted, térden állva siennai Szent Katalin oltára előtt, s lám meghallgatott!

Nagy-Csillag József ugyan zsebre vágta fehér csontnyeles borotváját, hogy szakmájában munkát keressen, de az öreg Giuseppe leintette:

— Hagyd csak — mondta könnyed hangon —, egy borbély épp elég ebben a kisvárosban, s az már húsz éve dolgozik. Te csak maradj velem. Most megint jó a haljálás, érdemes halásznak lenni.

S hogy pontosan így volt, s harminc éve élnek együtt az olasz lánnyal, aki azóta kicsit elhízott, úgyhogy ringó csipőkkel ered az unokái után, ha felbosszantják, mire azok az olajfák sűrű lombjaiban keresnek menedéket, hogy szóról szóra ez történt velük, azt maga Nagy-Csillag József mesélte el nekünk egy pohár chianti mellett.

Es nyilván nemcsak nekünk. Mert szívesen ül le régi honfitársaival, miután beszédüket, a közös nyelvet hallva megszólította őket, s rendel meg vendéglátójának is a babérbokrokkal körülzárt osztéria teraszán a vérvörös chiantit, s hozzá a halat, amit reá való tekintettel különös gonddal sütnek ropogósra a konyhán.